

Sauda kommune

PLANSTRATEGI 2020-2023

VEDTEKEN 16.12.2020 K.SAK 125/2020

Foto: Per Inge Fjellheim

Samandrag

Foto: Per Inge Fjellheim

Dette dokumentet er Sauda kommune sin planstrategi for perioden 2020-2023.

Planstrategien legg opp til ei vidareføring av kommuneplanen sin samfunnsdel og arealdel som er vedteken i 2020. I kommunestyreperioden vil det vera fokus på gjennomføringa av desse, og kommunen vil arbeida med strukturar for å sikra god implementering.

Sauda kommune jobbar med å utvikla plansystemet sitt og dette er skildra i planstrategien.

Fleire planar er starta opp og vil bli lagt fram for kommunestyret i løpet av dei neste åra. Det vil vera behov for både oppstart av nye planar og revidering av eldre planar i valperioden. Dette gjeld mellom anna innanfor samfunnstema som klima og energi, idrett og friluftsliv, og rus og psykisk helse.

Innhald

KOMMUNAL PLANSTRATEGI	5
Føringar for planlegginga.....	5
Verda sin handlingsplan for berekraftig utvikling	5
Nasjonale forventningar til planlegginga.....	6
Regionale mål og føringar.....	6
Sydande Sauda – eit kraftsenter.....	6
SENTRALE UTVIKLINGSTREKK	8
Demografisk endring	9
Bustad og bustadsattraktivitet	9
Folkehelse og utanforskap.....	10
Arbeidsplassar og vekst i næringslivet	11
Klima og miljø	13
Økonomi og tenesteproduksjon	14
PLANSYSTEMET OG PLANBEHOV I SAUDA KOMMUNE.....	15
Om planlegging i Sauda	15
Innretting av plansystemet.....	15
Vurdering av gjeldande kommuneplan og behov for revidering	17
Andre planbehov i perioden.....	17

KOMMUNAL PLANSTRATEGI

Kvart fjerde år, innan eitt år etter at eit nytt kommunestyre er valt, skal kommunen ifølge plan- og bygningslova § 10-1, utarbeida ein planstrategi. Planstrategien er ikkje ein plan i seg sjølv, men ei drøfting av utviklingstrekk og ei vurdering av om kommuneplanen skal reviderast eller ikkje. Det kan òg innebera å vurdere kva nye plan- og utgreiingsbehov kommunen har, sett i lys av ny politikk og utfordringar Sauda står overfor som kommune og lokalsamfunn.

Kommunale planar er eit viktig verktøy for å sikra at kommunen på best mogleg vis møter utfordringar og moglegheiter, og legg til rette for ønska utvikling for Saudasamfunnet. Planar er eit verkemiddel for å operasjonalisera kommunestyret sin politikk, og skal gje grunnlag for vedtak og gjennomføring.

Kommunen skal innhenta synspunkt frå nabokommunar og statlege og regionale organ i samband med planstrategiarbeidet. Det er gitt moglegheit for desse til å komma med synspunkt i oppstarten av arbeidet. Fylkesmannen i Rogaland og Rogaland fylkeskommune har kome med innspel. Forslaget til planstrategi skal gjerast offentleg i 30 dagar før kommunestyret behandlar det.

Føringar for planlegginga

Planlegginga i Sauda kommune går føre seg innanfor dei rammer som er sett i plan- og bygningslova, og skal vera samstemt med krav i andre relevante lover og regelverk. Under følger ei oversikt over nokre sentrale føringar for planarbeid i Sauda.

Verda sin handlingsplan for berekraftig utvikling

Ei berekraftig utvikling skal imøtekomma behova me har i dag, utan å øydelegga moglegheitene til dei som kjem etter oss. Hausten 2015 vedtok medlemslanda i FN 17 mål for ei berekraftig utvikling - ein felles arbeidsplan for å utrydda fattigdom, bekjempe ulikskap og stoppa klimaendringane innan 2030. Regjeringa har bestemt at desse måla skal vera det politiske hovudsporet for å ta tak i dei største utfordringane i vår tid. Desse berekraftsmåla vil påverka norsk politikk nasjonalt, regionalt og kommunalt. Det er derfor viktig at berekraftsmåla blir ein del av grunnlaget for kommunane si samfunns- og arealplanlegging.

Figur 1-1: FNs 17 berekraftsmål

Ei berekraftig utvikling som grunnlag for planlegginga er heimla i formålsparagrafen til plan- og bygningslova, og er såleis ikkje ei ny forventning til kommunane. Det som er nytt, er vedtaket i FN om 17 konkrete mål, og regjeringa si forventning om at alle kommunar bør ta aktiv stilling til desse.

Nasjonale forventningar til planlegginga

Regjeringa legg kvart fjerde år fram nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging for å fremja ei berekraftig utvikling i heile landet. Dei skal følgast opp i fylkeskommunane og kommunane sitt arbeid med planar, og vert lagt til grunn for statlege myndigheiter si medverknad i planlegginga. I inneverande periode legg regjeringa vekt på at me står overfor fire store utfordringar:

- Å skapa eit berekraftig velferdssamfunn
- Å skapa eit økologisk berekraftig samfunn gjennom blant anna ein offensiv klimapolitikk og ei forsvarleg ressursforvaltning
- Å skapa eit sosialt berekraftig samfunn
- Å skapa eit trygt samfunn for alle

Dei regionale og lokale myndighetene har sentrale oppgåver med å handtera desse utfordringane. Det gjeld alle kommunar, uavhengig av størrelse og kompetanse. Skal utviklinga vera i tråd med regjeringa sine forventningar er det viktig at planarbeidet i kommunane tar opp i seg breidda av utfordringane, og i større grad vektlegg sosial berekraft og sosioøkonomiske forhold enn kva som tradisjonelt har blitt gjort. Desse aspekta er meir framheva i dei nasjonale forventningane til regional- og kommunal planlegging, enn kva det tidlegare har vore. I tillegg er fokuset på klimautfordringane forsterka, og denne dimensjonen skal vektleggast sterkt i all kommunal planlegging og verksemd.

Dei nasjonale forventningane legg òg til grunn at planlegginga i kommunane skal vera behovsstyrt, ikkje gjerast meir omfattande enn nødvendig og vera tilpassa situasjonen og utfordringane i kvar enkelt kommune.

Regionale mål og føringar

Fylkeskommunen har fleire roller i lokal planlegging etter plan- og bygningslova. Blant anna er fylkeskommunen gitt sterke verkemiddel i regional plan til å styra arealutnyttinga i fylket. I tillegg til dei to regionale planane Regional plan for samordna arealbruk og transport i Ryfylke 2017-2030 og Regionalplan for Haugalandet 2017, har fylkeskommunen ei rekke andre planar som gjev føringar for kommunen si planlegging innanfor ulike samfunnsområde, som kultur, kulturminne, energi og klima, folkehelse og friluftsliv, vatn- og naturforvaltning, næringsutvikling med meir.

Sydande Sauda – eit kraftsenter

Kommuneplanen sin samfunnsdel, Sydande Sauda – eit kraftsenter, vedteken i mai 2020, er førande for planlegginga i kommunen. Hovudvisjonen for Sauda er:

Me skal styrka Sauda som eit kraftsenter der alle er velkomne inn «i varmen».

Sauda skal vera ein attraktiv småby for folk og næringsliv. Eit kraftsenter som gir energi og livsgrunnlag. Våre fortrinn skal vera eit tett, attraktivt og levande sentrum. Det skal vera bymessige kvalitetar nært store, tilgjengelege naturressursar og naturkvalitetar. Kommunen skal nytta eigne ressursar og eigenart for å skapa investeringslyst, besøkslyst og trivsel. Slik vil me utvikla eit berekraftig samfunn med interessante arbeidsplassar og gode livsvilkår i Sauda.

For å oppnå visjonen er det lagt til grunn fem hovudstrategiar, med tilhøyrande temaområde, mål og strategiar for å nå måla.

Figur 1-2: Fem hovudstrategiar i kommuneplanens samfunnsdel 2020-2023?

SENTRALE UTVIKLINGSTREKK

Kommunen si primære oppgåve er å tilby gode tenester til befolkninga innanfor dei rammevilkåra som finst til ei kvar tid. I Sauda har me ein visjon om at me skal vera eit kraftsenter og ein inkluderande, attraktiv småby for folk og næringsliv. Dette kapittelet gjer greie for kva samfunnsutfordringar Sauda må løysa, og kva utgreiings- og planbehov dette skapar i inneverande kommunestyreperiode.

Sjølv om me opplev høg endringstakt i samfunnet, skjer dei fleste gjennomgripande samfunnsendingane over tid, slik at me har høve til å planlegga og rusta oss for å møte desse endringane. Er det éin ting 2020 har vist oss, med utbrotet av koronapandemien vinteren 2020, er det at kommunane også må planlegga og rusta seg for plutslege og uføresette hendingar. Koronapandemien fekk umiddelbare konsekvensar for heile samfunnet, både når det gjeld liv og helse, økonomi, sysselsetting og offentlege tenester. Det er framleis for tidleg å seia noko om dei langsiktige konsekvensane, men utviklinga i koronasituasjonen kan påverka både innbyggjarane, kommunale tenester og økonomisk handlingsrom i lang tid framover.

På bakgrunn av statistikk, dokumentgjennomgang, intervju og dialogsamlingar med administrasjon og kommunestyret er det utarbeidd eit kunnskapsgrunnlag som viser dei mest sentrale utviklingstrekk og utfordringane innanfor ei rekke viktige samfunnsområde. Kunnskapsgrunnlaget ligg som vedlegg til denne planstrategien.

Sauda kommune har fleire utfordringar som er typiske for distriktskommunar. Dei viktigaste er tilgang på arbeidsplassar, fråflytting, ei aldrende befolkning og ein utfordra kommuneøkonomi. Andre ytre tilhøve som økonomisk utvikling, klimaendingar, koronapandemien og andre uføresette hendingar, demografiske endringar og endringar i måten me tenker og handlar på, får også konsekvensar for overordna planlegging.

Det er særleg seks område kommunen vil løfta fram i planstrategien som sentrale utfordringar og utviklingstrekk. Dette er samfunnsområde som også er framheva i kommuneplanen sin samfunnsdel, og som må adresserast i kommunen sitt vidare planarbeid og prioriteringar for å få til ei ønska utvikling i tråd med visjonen til kommunen:

- Demografisk endring
- Bustad og bustadsattraktivitet
- Folkehelse og utanforskap
- Arbeidsplassar og vekst i næringslivet
- Klima og miljø
- Økonomi og tenesteproduksjon

[Kunnskapsgrunnlaget som planstrategien bygger på er blant anna:](#)

Utfordringsnotat Sauda kommune 2020

Budsjett 2020 og økonomiplan 2020 – 2023

Folkehelseoversikt 2019-2023

Handlingsplan folkehelse 2019

Kommuneplan 2019-2031

Statistisk sentralbyrå

Statistikkbanken:

<https://www.ssb.no/statbank/>

Ungdata:

<http://www.ungdata.no/Fylker-og-kommuner/Rogaland/Sauda>

Demografisk endring

I likskap med svært mange norske kommunar står Sauda overfor ei utfordrande demografisk befolkningsendring. Befolkningsutviklinga følger den nasjonale trenden, men Sauda får ei sterkare eldrebølge enn mange andre kommunar, noko som er realiteten i mange distriktskommunar. Aldringa blir sterk, mens fødselstala (for)blir låge. Trenden, både globalt og nasjonalt, er at dei eldre blir buande i distrikta, medan dei yngre flyttar mot dei større byane. Denne utviklinga er forventa å fortsetta. I tillegg er arbeidsinnvandringa til landet låg, og me har ein restriktiv innvandrings- og flyktningpolitikk. Til saman fører dette til at fleire mellomsentrale- og distriktskommunar i Noreg må innstilla seg på nullvekst eller befolkningsnedgang i åra framover.

I Sauda har det vore ei auke i den eldste befolkningsgruppa, medan det har vore ein nedgang i talet på barn, unge og unge vaksne. Aldersgruppa frå 16 til 24 år er redusert med 22 prosentpoeng dei siste 12 åra.

Aldersfordelinga gjev utfordringar for arbeidsmarknaden og velferdssystemet når det gjeld omsorgsbyrde, det vil seia talet på innbyggjarar i yrkesaktiv alder som skal finansiera og produsera tenester for barn, unge og eldre i samfunnet. Aldersfordelinga gjev også utfordringar for kommunal økonomi og tenestetilbod, med lågare inntekter og høgare kostnader -gitt same velferdstilbod som dagens nivå. Nedgang i innbyggartal kan gje reduserte inntekter gjennom inntektssystemet og reduserte skatteinntekter. Samtidig er det i inntektssystemet ein ambisjon om at utfordringar med befolkningsutviklinga skal kompenseras gjennom ulike ordningar.

Det at store årskull nærmar seg pensjonsalderen kan også sjåast på som ein ressurs. Me må leggja til rette for at pensjonistgruppa bidrar med sine ressursar, tid og kompetanse på ulike positive måtar i Saudasamfunnet.

Når det kjem til utflytting frå kommunen, flyttar størstedelen internt i fylket, særleg til Nord-Jæren og Haugalandet. Me veit lite om kven utflyttarane er, og kva som er deira flyttemotiv.

Folketalsprognosane for Sauda syner ein forsiktig nedgang i folketalet fram mot 2040. Befolkningsvekst er ønskeleg for kommunen, men samtidig som me jobbar for vekst, er det også viktig at planverktøyet handterer nedgang i folketalet og endring i alderssamansettinga, og at kommunen innrettar tenestene etter dette.

Bustad og bustadsattraktivitet

Utviklinga, med fleire eldre over 80 år, kjem høgst sannsynleg til å gje ei auke i talet på åleinebuande i Sauda. I møte med ei aukande eldregruppe og deira ulike omsorgsbehov, er det viktig at kommunen har eit bustadtilbod som gjer at flest mogleg kan bu i eigen heim lengst mogleg og best mogleg.

Kopling til FNs berekraftsmål

Kopling til plan

Kommuneplanen sin samfunnsdel, vedtatt 2020

Økonomiplan

Kommunedelplan for helse og omsorg, vedtatt 2017

Kommunedelplan for oppvekst og kultur

Folkehelseoversikt 2019-2023

Handlingsplan for folkehelse, 2019

Plan- og kunnskapsbehov

Frivilligstrategi for Sauda, under utarbeiding

Handlingsplan «Leva heile livet», under utarbeiding

Strategiplan for velferdsteknologi i Sauda, under utarbeiding

Habiliterings- og rehabiliteringsplan, under utarbeiding

Kopling til FNs berekraftsmål

Bustadtilbodet i Sauda består i dag stort sett av sjølveigarbustader, og ein liten del bustader til utleige og andre eigarformer. For å kunna gje alle moglegheit til eigen bustad er det viktig at bustadtilbodet er samansett av ein variasjon i bustadtype og eigarform.

Mykje bør ligga til rette for ein god bustadsirkulasjon i Sauda, basert på at eldre flyttar ut frå familiebustadane og over i mindre og meir lett drivne bustader, slik at yngre kan overta. I realiteten kan det vera svært ressurskrevjande å bytta bustad, og ikkje alle eldre har økonomisk kapasitet eller helse til å gjennomføra sal, kjøp og flytting utan god hjelp og tilrettelegging. Samtidig er det ikkje gitt at barnefamiljar finn desse eldre bustadane attraktive. Sauda har god kapasitet på ledige bustadtomter, noko som er viktig for å vera mest mogleg attraktiv for tilflytting. Samtidig fører det til lågare etterspurnad, og dermed lågare pris, på eksisterande bustader.

Eit anna aspekt med bustadtilbodet i Sauda er at bustader vert omsett til fritidseigedomar, og at fleire bustader i sentrum dermed står tomme store delar av året. Kommunen er i gang med å utarbeida ein sentrumsplan. Sentrumsplanen skal styrka Sauda som ein attraktivt og klimavenleg tettstad, med meir folkeliv, aktivitet, arbeidsplassar og besøkande i sentrum.

Folkehelse og utanforskap

Handlingsplan for folkehelse (2019) nemner fem hovudutfordringar for Sauda, som viser kva område som er særleg utfordrande for samfunnsutviklinga og sosial berekraft i kommunen:

- Sosial ulikskap, alle skal med, inkludering, ikkje utanforskap
- Trivsel og positiv utvikling i ungdomsgruppa
- Psykisk helse og mestring av kvardagen
- Aktivitetsmangfald
- Eldre som ressurs

Strategiane i handlingsplanen for å skapa eit lokalsamfunn som fremjar folkehelse og frivilligheit, er auka samarbeid med frivillig og privat sektor, og trygge og helsefremjande miljø med tilrettelegging for meir bruk av naturen. Videre vert tiltak i grunnskule og barnehage for å betra barn og unge sine oppvekstkår, trekt fram. Dei siste strategiane som Sauda skal arbeida aktivt med, jamfør handlingsplanen, er psykisk helse, tilrettelegging for helsevenlege val i befolkninga, og systematisk og kunnskapsbasert folkehelsearbeid og politikk.

Utanforskap rammer mange, og kan ramma av mange ulike årsaker. Dei mest vanlege årsakene til utanforskap er psykiske helseproblem, einsemd, rus- og alkoholproblem, fattigdom,

Kopling til plan

Kommuneplanen sin samfunnsdel og arealdel, vedtatt 2020

Økonomiplan

Bustadsosial handlingsplan, 2017-2021

Kulturminneplan, vedtatt 2020

Kommunedelplan for oppvekst og kultur, vedtatt 2015

Trafikksikkerhetsplan 2015 – 2019

Plan- og kunnskapsbehov

Sentrumsplan, under utarbeiding

Hyttestrategi

Kartlegging av naturmangfald

Forvaltningsplan for naturområde og naturoppleving

Plan for Svandalen

Plan for Fløgstad

Kopling til FNs berekraftsmål

Kopling til plan

Folkehelseoversikt 2019-2023

Handlingsplan for folkehelse, 2019

Økonomiplan

Kommunedelplan for oppvekst og kultur

Trafikksikringsplan

Bustadsosial handlingsplan

Interkommunal handlingsplan. Vald i nære relasjonar

Rusmiddelpolitisk handlingsplan

Alkoholpolitisk handlingsplan

Smittevernplan med pandemiplan

omsorgssvikt, fråfall i vidaregåande opplæring, langvarig sjukefråvær, nedsett funksjonsevne, mobbing, manglande integrering og arbeidsledigheit.

Ungdata-undersøkinga frå 2019 viser at det store fleirtalet av ungdommane i Sauda er ganske godt fornøgd med livet og korleis dei sjølv er. Likevel viser Ungdata at mange av ungdommane er plaga med bekymringar, depressive symptom og einsemd. Dette er ei utvikling me ser i heile landet, og gjeld ikkje berre for Sauda. Det er viktig at kommunen fortset arbeidet med tidleg innsats og tverrfagleg samarbeid, slik at fleire barn, ungdommar og familiar opplev å få rask og riktig hjelp tilpassa deira situasjon. Psykiske lidningar er den klart viktigaste årsaka til at unge blir uføre, og ungt utanforskap er ei av dei store utfordringane i samfunnet i dag.

Sauda har tradisjonelt hatt veldig lågt fråfall i vidaregåande skule, noko som også kjem fram i folkehelseprofilen. 3 av 4 av innbyggerane har utdanning over grunnskulenivå, noko som er tett på snittet i både fylket og i landet. Samtidig ligg me noko lågt på statistikken over innbyggerar med høgskule- eller universitetsutdanning. Norske og internasjonale studium viser ei klar samanheng mellom manglande gjennomføring av vidaregåande opplæring, ustabil tilknytning til arbeidslivet og lønnsnivået til dei som kjem seg i jobb (KS, 2016). Dette betyr både auka belastning på offentlege trygde- og stønadssystem, men også dårlegare føresetnadar for den enkelte når det gjeld deltaking i samfunnet og problem med å etablere seg på bustadmarknaden.

Sauda har fleire innbyggerar som mottar uføretrygd eller er på arbeidsavklaringsordning enn landsnittet, og andelen er aukande. Ein større andel eldre og ein lågare andel innbyggerar i yrkesaktiv alder, gjev auka forsørgarbyrde. Dette vert forsterka av at mange i arbeidsdyktig alder står utanfor arbeidslivet.

Kommunen er i kryssingspunktet mellom innbyggerane, frivilligheita, næringslivet og staten. Nærleiken til alle desse, i kombinasjon med eit breitt spekter av tenester, gjev kommunen både eit ansvar og ei unik moglegheit til å førebygga og forhindra utanforskap.

Arbeidsplassar og vekst i næringslivet

Kompetansearbeidsplassar, kunnskapsutvikling og tilsette med rett kompetanse er heilt essensielt for å sikra vekst i næringslivet og vekst i Saudasamfunnet. Nasjonalt sett har mange kommunar og andre offentlege verksemder utfordringar med å få tak i kompetent arbeidskraft. Utfordringane gjeld blant anna innanfor helse og omsorg, planlegging, barnevern, grunnskule, IKT, ingeniørfag og fagarbeidarar til bygg og anlegg. Framskrivningar av sysselsettingsbehovet i kommunesektoren viser at behovet for arbeidskraft vil forsetta å auka. Med store årskull som snart går av med pensjon, vil det bli eit forsterka behov for å rekruttera ny arbeidskraft til både offentlig og privat sektor.

Tilgjengelege og relevante utdanningstilbod, også i områder med store avstandar, vil vera sentralt for å styrka rekruttering av relevant

Plan- og kunnskapsbehov

Folkehelseoversikta vert oppdatert kvart fjerde år

Frivilligstrategi for Sauda, under utarbeiding

Handlingsplan «Leva heile livet», under utarbeiding

Sykelstrategi, under utarbeiding

Sentrumsplan, under utarbeiding

Temaplan for fysisk aktivitet, friluftsliv og naturforvaltning

Plan for psykisk helse og rus

Kopling til FNs berekraftsmål

kompetanse. Det er også eit potensiale for større arbeidsmarknads-tilknytning for personar i arbeidsfør alder, som i dag er utanfor arbeidslivet.

Sauda har både ønske og behov for å skapa nye arbeidsplassar og tiltrekka seg nye arbeidstakarar. Det vil vera behov for diversifisering, og for å kunna skilja seg ut frå mengda for å tiltrekka seg gründarar og investorar. Næringsstrukturen og arbeidsmarknaden lokalt er ikkje spesielt einsretta, med ei sekundærnæring som utgjer om lag 35 prosent av dei sysselsette. Dette er eit viktig konkurransefortrinn. Samtidig ligg mykje til rette for framtidig næringsutvikling, både med nytt kommunalt føretak, som medeigar i næringsseigedom og med Sauda Vekst som pådrivar.

Sauda ligg med store avstandar til større bu- og arbeidsmarknads-regionar, og det skapar nokre særskilte utfordringar som er vanskeleg å gjera noko med utan store nasjonale samferdsleinvesteringar. Moglege infrastrukturprosjekt som vegutløyising austover til E134 kan bidra til ei utviding av bu- og arbeidsmarknadsregionen som kan gje innbyggjarane i Sauda tilgang til eit større og breiare arbeidsmarknad. På same måte vil næringslivet i Sauda kunna få auka tilgangen på kvalifisert arbeidskraft, leverandørar og marknad/kundar. Det er viktig for kommunen å arbeida strategisk for å få dette vegprosjektet prioritert, i tillegg til å arbeida for å få styrka kollektivtilbodet med buss og hurtigbåt.

Kraftkrevjande industri vil ha gode føresetnadar i Sauda med nærleik til store mengder fornybar kraft og låg arbeidsgivaravgift. Dette kan bli eit viktig konkurransefortrinn når ein skal levera til bransjar som er avhengig av dei grøne eigenskapane til sine produkt. Energikrevjande næringar som datasenter, produksjon av grøn hydrogen og battericeller er i framvekst fleire stader i landet.

I tillegg vil spillvarme frå smelteverket kunna dekkja varmebehovet til moglege industriklynger. Nye næringar som kan dra nytte av sirkulære verdikjeder kan eksempelvis vera drivhus, landbasert fiskeoppdrett, aquaponi, smoltproduksjon, pellets/flis. Tilgjengeleg djupvasskai skapar òg moglegheit for utskiping og turisme sjøvegen. Mildare klima vinterstid som følgje av global oppvarming er ei potensiell utfordring for turisme knytt til vintersport.

Det er likevel ikkje mogleg å gje noko klart svar på kva næringar som vil bli vekstnæringar i framtida og kvar Sauda vil ha sine komparative fortrinn. Det er tiltak kommune kan gjera for å leggja til rette for næringslivsutvikling, i tett samarbeid med næringslivet, som sjølv vil ha den beste kunnskapen om sin bransje.

Ein del av føresetnadane er også gitt prioriteringar hos Rogaland fylkeskommune. Dette gjeld både vegsamband, rutetider for hurtigbåt og buss, og Sauda vidaregåande skule.

Kommunen må ha evne til å reagere raskt og kunna utnytta positive moglegheiter i næringslivet. Det å lukkast med næringsutvikling er mykje meir komplekst enn å bidra til å skapa arbeidsplassar. Det handlar om bulyst, tettstadsutvikling, infrastruktur og å skapa ein

Kopling til plan

Kommuneplanen sin samfunnsdel, vedtatt 2020

Kommuneplanen sin arealdel, vedtatt 2020

Økonomiplan

Strategisk næringsplan, vedtatt 2017

Klima- og energiplan, vedtatt 2010

Plan- og kunnskapsbehov

Overordna ROS-analyse

Sentrumsplan, under arbeid

attraktiv bustadkommune med gode tenester og moglegheiter for gode kvardagsopplevingar for innbyggjarane. Kommuneplanen sin samfunnsdel 2019-2031 anerkjenner dette samspelet, og det vert viktig å fortsetta å sjå alle innsatsområde i samanheng når tema- og arealplanar vert utforma og når tiltak skal gjennomførast.

Klima og miljø

Industriverksemnda har sett spor i Sauda når det kjem til utslepp til luft, jord og vatn. Det er fortsett kosthaldsråd knytt til fangst i Saudafjorden (botnlevande organismar og «stadbunden» fisk), og det er stadig utslepp frå industrien, sjølv om det er innanfor utsleppsgrensene.

Parisavtalen forpliktar norske kommunar til handling for å begrensa global temperaturauke, ved å få ned klimagassutsleppa. Sjølv om 97 prosent av klimagassutsleppa i Sauda er knytt til industrien, spelar kommunen ei viktig rolle som pådrivar og tilretteleggar for eit grønt skifte. Kommunen har også eit ansvar for å kutta utslepp lokalt, både innanfor transport, avfall, bygg og andre sektorar. Vidare har kommunen eit stort ansvar når det kjem til arealforvaltning og bevaring av naturmangfald, økosystem og artar i vatn og på land.

Kommunen er prega av høg bilandel (76 prosent av interne reiser) og utviklinga er til no tilpassa bilen som framkomstmiddel. Det er både ønske og vilje til å ta større omsyn til både klima og folkehelsa gjennom å utvikla Sauda som ein kompakt og attraktiv småby med omgjevnadar som stimulerer til auka bruk av gange og sykkel, etablera samanhengane gang- og sykkelveggar og satsa på Sauda som sykkelby.

Klimasmart planlegging i dag vil vera eit viktig bidrag til eit framtidig lågutsleppssamfunn, og førebu næringar, infrastruktur og befolkninga på endringane som kjem. Ei satsing på grønn kraft og grønn mobilitet vil bidra positivt til å bygga eit attraktivt Sauda.

Klimaendringane vil påverka vår og vind, og kan gje større utfordringar knytt til for eksempel ekstremvêr og havnivåstiging. Dette får betydning for arealbruk og arealplanlegging, og krev auka kompetanse på klimatilpassing. I tillegg vil klimaendringar stilla større krav til beredskap og oppdaterte ROS-analyser i kommunen.

Kopling til FNs berekraftsmål

Kopling til plan

Kommuneplanen sin samfunnsdel, vedtatt 2020

Kommuneplanen sin arealdel, vedtatt 2020

Klima- og energiplan, vedtatt 2010

Økonomiplan

Strategisk næringsplan, vedtatt 2017

Overordna ROS-analyse

Overordna beredskapsplan, oppdatert august 2020

Kulturminneplan, vedtatt 2020

Plan- og kunnskapsbehov

Revisjon av klima- og energiplan

Sentrumsplan, under arbeid

Sykelstrategi, under arbeid

Økonomi og tenesteproduksjon

Utviklinga i skatteinntekter og rammetilskot dei neste tiåra vil leggja rammene for kva tenestetilbod kommunen vil vera i stand til å tilby. Generelt sett opplev kommunane at forventningane til dei vert større, samtidig som dei økonomiske rammene vert stadig strammare. Å lukkast med å få meir ut av dei ressursane kommunen har til rådvelde, er viktig for tenestetilbodet. Økonomien i Sauda kommune, og vår evne til å løysa oppgåver i samspel med innbyggerane og til dels med nabokommunar og andre myndigheiter, er ein viktig del av ei berekraftig utvikling i kommunen.

Det framtidige inntektssystemet for kommunane er ikkje kjent, men ut frå dei overordna føringane i dagens inntektssystem er det sannsynleg at ein nedgang i folketalet vil gje lågare rammetilskot. I tillegg er det venteleg med ein nedgang i skatteinntekter, dersom fråflyttinga fortset og ein større andel av innbyggerane blir pensjonert. Det kan også ventast at den samla ramma for kommunar i landet vil strammast inn på sikt.

Kommunen har eit godt økonomisk utgangspunkt med om lag 15 millionar kr. i pluss ved utgangen av 2019 og rundt 90 millionar kr. i ekstraintekter, men det ligg utfordringar framover i tid. Økonomisk brems i Europa og etterverknadar etter koronapandemien kan også spela negativt inn. Det same gjeld lågare kraftinntekter som kan føra til lågare etterspurnad for det som produserast i Sauda. Ved reduserte frie inntekter må kommunen trekka ned på tenestetilbodet for å frigje midlar til eksempelvis samfunnsutvikling. Den aldrande befolkninga legg eit betydeleg press på kommunen sitt tenesteapparat og vår infrastruktur. Sjølv om det totale talet på tenestemottakarar skulle synka noko, krev aukande pleie- og omsorgsbehov stor fleksibilitet i tenesteytinga. Tenesteutvikling, innovasjon og teknologiske løysningar bør derfor vera sentralt for kommunen framover. Å utvikla aldersvenlege lokalsamfunn handlar om å gjera samfunnet i stand til å møte utfordringane og moglegheitene knytt til ei aldrande befolkning. Det handlar blant anna om å bu heime lengst mogleg, å kunna opphalda seg i nærmiljøet, bidra med kunnskap og ressursar inn i lokalsamfunnet, ha aktivitetar ein har lyst til å delta på og moglegheita til å komma seg dit. Fleire sektorar må involverast og medverknad frå eldregruppera er nødvendig.

Det er også ei kjensgjerning at mange kommunar har gjennomgåande lite utviklingsressursar til overordna strategisk planlegging. Kapasiteten til å driva samfunns- og arealplanlegging og utviklingsarbeid er ofte begrensa, det same gjeld tett oppfølging av initiativ som vert sett i gang. Dette er også ei utfordring i Sauda, der administrasjonen har lite tilgjengelege ressursar til kartleggingsarbeid og overordna strategisk planlegging.

Det er behov for å auka det regionale og interkommunale samarbeidet framover. Interkommunale samarbeid kan ha positive konsekvensar for kommunane sitt fagmiljø, kostnader og effektivitet, men på same tid er me nøydd å vera oppmerksame på at det kan gå utover styrings- og utviklingsmoglegheitene i den enkelte kommune.

Kopling til FNs berekraftsmål

Kopling til plan

Økonomiplan

Kommuneplanen sin samfunnsdel, vedtatt 2020

Kommuneplanen sin arealdel, vedtatt 2020

Strategisk næringsplan, vedtatt 2017

Sentrumsplan, under arbeid

Kommunedelplan for helse og omsorg, vedtatt 2017

Bustadsosial handlingsplan, 2017-2021

Kommunedelplan for oppvekst og kultur, vedtatt 2015

PLANSYSTEMET OG PLANBEHOV I SAUDA KOMMUNE

Om planlegging i Sauda

Kommunal planlegging er eit verktøy for politisk styring og gjev retning for korleis kommunen skal utvikla organisasjonen og våre tenester, korleis arealet i Sauda skal brukast og kva samfunnsutvikling me skal arbeida for.

Sauda kommune arbeider for eit konsistent plansystem, der det er tydeleg samanheng mellom kommuneplan, kommunedelplanar, tema-/fagplanar/strategiar og handlingsdel med økonomiplan. Plansystemet skal vera enkelt og forståeleg, og all planlegging skal vera retta mot gjennomføring. Det må vera ein tydeleg samanheng mellom planane og det faglege grunnlaget som planane bygger på. Prosjekt og større tiltak som vert sett i gang bør vera forankra i planverket.

Med oppdaterte planar som hjelp oss å møte ulike samfunnsutfordringar på ein god måte, vert det kommunale handlingsrommet styrka, men samtidig må både omfanget og utforming av planar tilpassast behovet og ressursane i kommunen. Kommunen ønsker å styrka bruken av tverrfaglege planar, der ansvaret for utarbeiding og gjennomføring vert fordelt på fleire tenesteområde. Dette kan vera både ressursparande og styrka samarbeidet mellom tenesteområda. Kommunen bør også undersøka om nokre av planbehova våre kan løysast gjennom interkommunalt plansamarbeid.

Kommuneplanen sin samfunnsdel er Sauda kommunes viktigaste plan. Den trekk opp dei lange linjene og fastset satsingsområde som skal ha prioritet i valperioden. Eit nytt kommunestyre vurderer etter kvart kommuneval om kommuneplanen (både areal- og samfunnsdelen) skal heilt eller delvis reviderast. Dette er hovudoppgåva til planstrategien. Planstrategien skal utarbeidast tidleg i valperioden, for å sikra at eventuell revisjon av kommuneplanen kjem i gang så snart som mogleg etter at eit nytt kommunestyre er konstituert. Ved oppstart av planstrategiarbeidet må det vurderast om planstrategien også skal ha funksjon som planprogram for samfunnsdelen. Dette kan vera eit effektivt grep for å forkorta prosesstida til utarbeidinga av samfunnsdelen.

Sauda kommune bør i denne valperioden jobba systematisk med å implementera kommuneplanen sin samfunnsdel i økonomiplanen. Viktige element for å sikra at økonomiplanen fungerer som handlingsdel er:

- Den innleiande og overbyggande delen av økonomiplanen synleggjer ei tydeleg kopling til satsingsområde og mål i samfunnsdelen
- Synleg kopling mellom satsingsområde/mål i samfunnsdelen og økonomiske hovudprioriteringar i økonomiplanen
- Synleg sektorvis oppfølging av satsingsområde og mål i samfunnsdelen

Innretting av plansystemet

Kommuneplanen er det overordna plandokumentet, og består av ein samfunnsdel og ein arealdel. Kommuneplanen legg rammene for andre planar og tiltak, og er kommunen sitt viktigaste verktøy for å leggja til rette for ønska samfunnsutvikling, arealforvaltning og tenesteproduksjon.

Kommuneplanen sin samfunnsdel skal ta stilling til langsiktige utfordringar, mål, satsingsområde og strategiar for kommunen, og gje ei klar retning for samfunnsutviklinga. Oppfølging av satsingsområde skjer gjennom kommunens daglege arbeid, gjennom planarbeid og prioriteringar i økonomiplanen. Detaljering og tiltak vert utvikla gjennom kommunedelplanar, tema- og fagplanar, handlingsplanar og strategiar.

Kommuneplanen sin arealdel skal visa samanhengen mellom samfunnsdelen og plan for bruk og vern av areal i kommunen. Arealdelen er juridisk bindande, og den vert detaljert gjennom kommunedelplanar og område- og detaljregulering.

Økonomiplanen er kommuneplanen sin handlingsdel og viser korleis satsingsområda i kommuneplanen vert følgt opp. Endeleg tildeling av ressursar til planlegging og gjennomføring skjer gjennom den årlege rulleringa av handlingsdel med økonomiplan. Det er viktig at dei strategiske vala, satsingsområda og prioriteringane i samfunnsdelen blir synleggjort i økonomiplanen.

Figur 3-1: Hierarki og arbeidsdeling i det kommunale plansystemet. Kjelde: Asplan Viak, 2019

Kommunedelplan ei utdjuing av kommuneplanen, og kan utarbeidast for eit geografisk område, eit tema eller for eit tenestoområde. Planprosessen må følge krava i plan- og bygningslova.

Tema- og fagplanar omfattar planar som omhandlar kommunen sine tenestoområde eller særskilte tema. Planprosessen treng ikkje nødvendigvis handsamast etter prosesskrava i plan- og bygningslova. Nokre av planane er lovpålagte etter sektorlovar, medan andre vel kommunen å utarbeida sjølv, basert på lokale behov.

Strategiar skal synleggjera og avklara prioriterte satsingsområde og verkemiddelbruk innanfor eit tema eller eit fagområde. Den skal visa kva som er målet og kva strategiar ein vil nytta for å nå målet, men ikkje korleis det skal gjerast gjennom tiltak. Det er ingen formelle krav til prosess og medverknad.

Handlingsplanar skal visa tiltak som skal sikra gjennomføring av vedtekne kommunedelplanar, temaplanar, fagplanar og strategiar, eller utfordringar og mål klarlagt gjennom politiske vedtak eller andre overordna føringar.

Interkommunalt plansamarbeid inneber at to eller fleire kommunar samarbeider om planoppgåver. Gjennom interkommunalt plansamarbeid kan planoppgåver som går på tvers av kommunegrensene løysast, og kommunane kan utnytta felles kompetanse og ressursar. Plan- og bygningslova har eigne reglar om interkommunalt plansamarbeid som kommunane må forhalda seg til, alt etter kva type plandokument som vert utarbeidd.

Vurdering av gjeldande kommuneplan og behov for revidering

Kommuneplanen til Sauda vart vedteken 20.05.2020, men utarbeidinga skjedde i førre valperiode. Det er difor naturleg at det i planstrategien vert vurdert om det er kome nye overordna føringar som tilseier at me bør revidera kommuneplanen på nytt.

Sjølv om nye nasjonale forventningar og FN 17 ikkje er eksplisitt forankra i kommuneplanen til Sauda er det tydeleg at berekraftsperspektivet ligg til grunn i planen. Den har ei brei tilnærming både i tema og i eit livsløpsperspektiv, og den dekker mange område innanfor miljømessig, sosial og økonomisk berekraft. Under vert det vist til korleis temaområda også følgjer opp måla i FN17.

	<p>Verdiskaping og næringsutvikling</p> <ul style="list-style-type: none"> - Legga til rette for utvikling av fleire arbeidsplassar og bedrifter i Sauda. - Styrka Sauda som kunnskaps- og kompetansemiljø
	<p>Innovasjon, samarbeid og samskaping</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sauda kommune skal vera kjent som ein utviklingsorientert kommune - Løysingar skal skapast saman med andre - Sauda kommune skal kontinuerleg utvikla effektive og brukarvennlege tenester
	<p>Leva i Sauda</p> <ul style="list-style-type: none"> - Alle barn og unge skal leve under tilhøve som fremjar tilhøyrslø, læring, livsmestring og deltaking i fellesskapet - Fremja mestring, helse og livskvalitet hos alle innbyggjarane - Innbyggjarane har moglegheit til å ivareta eiga helse, trivsel og livskvalitet
	<p>Tettstadutvikling med kvalitet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sauda er ein attraktiv tettstad med gode kvalitetar og interessante møteplassar i sentrum - I Sauda skal me ha mangfaldige bustader og gode, levande nærmiljø - Kulturminne og kulturmiljø er viktig for identitet, tilknytning og næringsutvikling i Sauda
	<p>Energi, klima og miljø</p> <ul style="list-style-type: none"> - Utvikla Sauda som ein kompakt småby med eit tydeleg fokus på grønt kraft og grønt mobilitet - Tilpassa oss forventa klimaendringar og legga om til ein grøntare livsstil - Tilpassa oss forventa klimaendringar og ha god beredskap

Figur 3-2: Vurdering av gjeldande kommuneplan opp mot FN17

Vurderinga er at kommuneplanen følgjer opp både nasjonale forventningar til planlegging og FN17. Sjølv om utarbeidinga av kommuneplanen føregjekk i førre kommunestyreperiode, er både samfunnsdelen og arealdelen foreinleg med politikken til det sittande kommunestyre. Gjeldande kommuneplan har hatt kort verketid, og me bør bruka ressursane på gjennomføring av kommuneplanen gjennom å implementera den i økonomiplanen, heller enn å gå i gang med ein ny revisjon. Kommunestyret vurderer det slik at det ikkje er behov for revisjon av samfunnsdelen til kommuneplanen. Det blir lagt opp til mindre endringar av arealdelen til kommuneplanen.

Andre planbehov i perioden

Det er få statlege krav om planar, og kommunen står dermed fritt i å prioritera kva planar det er føremålstenleg å bruka ressursar på å utarbeida. Likevel har Sauda i dag eit nokså stort volum av

tematiske planar. Det er ressurskrevjande å utarbeida planar, og det er difor svært viktig å sjå samanhengen mellom utfordringane våre, satsingsområda som er politisk vedtekne gjennom kommuneplanen sin samfunnsdel, og prioritering av kva planarbeid som skal startast opp. Det må vera riktige og viktige planar, som har høg relevans for kommunen i planperioden. Me må også vurdere å auka bruken av tverrfaglege planar og interkommunale plansamarbeid for enkelte tema og tenesteområde. Prioritering av ressursar og oppstart av planarbeid vil skje i samband med økonomiplanen. Kommunen vil prioritera å utarbeida planar innanfor følgjande tema:

Klima og energi. Klima- og energiplan for Sauda kommune er frå 2010, og må oppdaterast i tråd med dagens og framtidens utfordringsbilete, FN's berekraftsmål, nye statlege planretningslinjer for klima og klimatilpassing, og andre regionale og nasjonale føringar. Kommuneplanen sin samfunnsdel set mål for kommunen innanfor temaet, men det vil vera behov for ytterlegare kunnskap og konkretisering for at Sauda kommune skal ta sin del av ansvaret.

Fysisk aktivitet, friluftsliv og naturforvaltning. Kommunedelplan for utbygging av anlegg og idrett og friluftsliv vart vedteken i 1998. Det er behov for ein ny plan både av omsyn til spelemidlar for realisering av anlegg og for å ivareta kommunen som ein viktig friluftslivkommune. I tillegg til å erstatta planen frå 1998 vil ein vurdere om ny plan kan ta opp i seg tema frå miljø- og ressursplan frå 1994, og dermed erstatta denne.

Psykisk helse og rus. Det er behov for ein heilskapleg plan for området.

Arealplanar: Det vurderast å implementera Fløgstad i det pågåande arbeidet med sentrumsplan. Grunna mogleg utviding av gondolheis vurderast behov for revidering av kommunedelplan for Svandalen, enten som OPS (offentleg-privat samarbeid) eller som områdeplan i kommunal regi.

Sauda kommune har fleire planar som ikkje lenger er i bruk eller aktuelle. Rådmannen tilrår at desse planane går ut:

Planar og styringsdokument som bør utgå:

Plan/dokument	Vedtatt	Rådmannens kommentar
Tiltaksplan for skogbruket	1993	Utgår, erstattast av handlingsplan for skog- og jordbruk
Oversiktsplan for skogbruk	1998	Utgår, erstattast av handlingsplan for skog- og jordbruk
Norm, parkeringsplasser for funksjonsnedsette	Ukjent	Innarbeidast i parkeringsstrategi
IUA – Akutt forureining (Interkommunalt utval for akutt forureining)	2002	Utgår
Dokumentasjon av brannvesenet	1998	Utgår
IKT-plan for Sauda kommune	2011	Planen er erstatta av IKT strategiplan for RITS

Planbehov i perioden

Plan	Sist vedteken	Status	Forventa oppstart	Forventa plankategori	Ansvarleg	Rådmannens vurdering
Klima- og energiplan	2010	Behov for revisjon	2022		Rådmann	
Kommunedelplan for utbygging av anlegg og områder for idrett og friluftsliv	1998	Behov for revisjon	2021	Temaplan	Kommunalsjef oppvekst og kultur Kommunalsjef næring og samfunn	Bør utarbeidast som temaplan for fysisk aktivitet, friluftsliv og naturforvaltning. Viktig plan då det er eit vilkår for å søka spelemidlar at tiltaka er omtalt i planen. Naturopplevingar, naturforvaltning og kulturbygg kan inngå i temaplanen.
Miljø- og ressursplan	1994	Bør reviderast	2023	Arealkartlegging og temaplan	Kommunalsjef næring og samfunn	Redefinerast til arealkartlegging/oversiktsarbeid og «temaplan for fysisk aktivitet, friluftsliv og naturforvaltning»
Handlingsplan for skog- og jordbruk	-	Ny plan	2023	Handlingsplan	Kommunalsjef næring og samfunn	
Plan for psykisk helse og rus	-	Ny plan	2021	Temaplan	Kommunalsjef helse og omsorg	
Rusmiddelpolitisk handlingsplan	2013	Behov for revisjon/ rullering	2023	Handlingsplan	Kommunalsjef helse og omsorg	Alkoholpolitisk handlingsplan bør inngå i rusmiddelpolitisk handlingsplan
Alkoholpolitisk handlingsplan 2016-2020	2016	Behov for revisjon/ rullering		Handlingsplan	Kommunalsjef helse og omsorg	Innarbeidast i rusmiddelpolitisk handlingsplan
Hyttestrategi	-	Ny plan	2023	Strategi	Kommunalsjef næring og samfunn	Utarbeidast ved neste revisjon av kommuneplanen sin arealdel
Områdeplan for Svandalen	2008	Ny plan	2021	Områdeplan	Kommunalsjef næring og samfunn	Behov for revisjon grunna utvidingsplanar med gondolheis. Må vurderast å endra plankategori frå kommunedelplan til områdeplan
Plan for Fløgstad	-	Ny plan		OPS eller områdeplan	Kommunalsjef næring og samfunn	Fløgstad kan inngå som del av sentrumsplan. Føreset auka økonomisk ramme for sentrumsplanen.

Planar under arbeid

Plan	Status
Handlingsplan for reiseliv	Under utarbeiding
Frivilligstrategi for Sauda	Under utarbeiding, til politisk handsaming i 2021
Handlingsplan folkehelse	Reviderast årleg
Handlingsplan «Leva heile livet»	Under utarbeiding, til politisk handsaming i 2021
Habiliterings- og rehabiliteringsplan	Under utarbeiding, til politisk handsaming i 2021
Strategiplan for velferdsteknologi i Sauda	Under utarbeiding, til politisk handsaming i 2021
Sentrumsplan	Oppstart revisjon 2015, forventa vedtak i 2022
Reguleringsplan Åbøbyen	Revisjon starta i 1995. Forventa lagt fram til politisk handsaming i 2021
Sykelstrategi	Under utarbeiding, til politisk handsaming i 2021

Vedtekne planar

Dette er ei oversikt over politisk vedtekne planar i Sauda kommune. Oversikt over kommunen sine arealplanar finn ein i kommunen sitt planregister:

<https://www.kommunekart.com/klient/sauda/grunnkart>

Plan	Vedteken
Kommuneplanen sin samfunnsdel	2020
Kommuneplanen sin arealdel	2020
Økonomiplan 2020-2024	2020
Klima- og energiplan	2010
Strategisk næringsplan	2017
Kulturminneplan	2017/2020
Kommunedelplan for oppvekst og kultur	2015
Kommunedelplan for utbygging av anlegg og områder for friluftsliv	1998
Trafikksikringsplan	2016
Kommunedelplan helse og omsorg	2017
Bustadsosial handlingsplan	2020
Handlingsplan folkehelse	2019
Rusmiddelpolitisk handlingsplan	2013
Alkoholpolitisk handlingsplan	2016
Overordna beredskapsplan	2020
Interkommunal handlingsplan. Vald i nære relasjonar	
Plan for helsemessig og sosial beredskap	
Smittevernplan med pandemiplan	2020